

Sygn. akt: I C 500/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel
-----------------	-----------------------------------

po rozpoznaniu w dniu 21 października 2022 r. w Olsztynie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa K. D. i M. D. (1)

przeciwko Bankowi (...) S.A. z siedzibą w G.

o ustalenie

w trybie art. 15 z.zs² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, 567, 568 i 695)

I. oddała powództwo w zakresie żądania głównego: o ustalenie- opartego na zarzucie nieważności umowy,

II. uwzględnia żądanie ewentualne w ten sposób, że ustala bezskuteczność wobec powodów §1 ust. 1 zd. pierwsze w zakresie „indeksowanego kursem CHF” oraz zd. trzecie, §7 ust. 2 zd. czwarte, §10 ust. 8, §17 umowy kredytu nr (...) z dnia 15.10.2007r. zawartej pomiędzy powodami K. D. i M. D. (1) oraz (...) Bankiem S.A. z siedzibą w G. (poprzednikiem prawnym pozwanego),

III. zasądza od pozwanego Banku (...) S.A. z siedzibą w G. na rzecz powodów K. D. i M. D. (1) kwotę 10.834,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu- z ustawowymi odsetkami za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

sędzia del. Dorota Scott-Sienkiel

Sygn. akt I C 500/21

UZASADNIENIE

Powodowie K. D. i M. D. (1) wnieśli przeciwko Bankowi (...) S.A. w G. o:

1) ustalenie nieważności umowy o kredyt (...) z dnia 15 października 2007r. zawartej z (...) Bank Spółką Akcyjną, łączącej powodów i pozwanego,

ewentualnie:

2) ustalenie wobec powodów bezskuteczności postanowień § 1 ust. 1 zd. 1 w zakresie „indeksowanego kursem CHF” oraz zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie czwarte, § 10 ust. 8, § 17 umowy o kredyt nr (...) z dnia 15 października 2007 r. zawartej z (...) Bank Spółką Akcyjną, łączącej powodów i pozwanego,

Nadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że umowa zawarta między stronami, z uwagi na swoją treść, jest nieważna z kilku przyczyn. W pierwszej kolejności należy uznać ją za sprzeczną z przepisami kodeksu cywilnego i art. 69 ustawy Prawo bankowe. Zdaniem strony powodowej umowa nie precyzuje mechanizmu ustalania kursu, jedynie powołując się na ustalenia własnej Tabeli obowiązującej na dany dzień w banku. Powodom nie była znana procedura konstruowania tabeli kursów obowiązującej w danym dniu w banku. Strona powodowa podniosła także, że w umowie kredytu nie doszło do uzgodnienia wysokości świadczenia kredytobiorcy. Brak określenia tego świadczenia wynikał z pozostawienia bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Brak określenia wysokości świadczenia przesądza o sprzeczności umowy z art. 353¹ k.c. i art. 69 ust. 1, 2 pkt 2 ustawy Prawo bankowe. Ponadto treść umowy jest spreczna z art. 69 prawa bankowego w tym aspekcie, że stosowany sposób indeksacji powodował, że kredytobiorca mógł być zobowiązany do zwrócenia bankowi innej niż kwota przekazanego mu wcześniej kredytu. Natomiast zobowiązanie wzajemne kredytobiorcy tj. zwrot kwoty wykorzystanego kapitału nie było mu znane w chwili podpisania umowy, bowiem nie było zależne od ustalenia kwoty kredytu po przewalutowaniu na walutę franka szwajcarskiego według nieznanego kursu dla kredytobiorcy, już po zawarciu umowy. Saldo kredytu od którego była obliczana wartość rat kapitałowo-odsetkowych było ustalone przez bank w walucie CHF, nieznanie w chwili zawarcia umowy (pozew k. 4-19)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, z uwzględnieniem uiszczonej opłaty skarbowej od złożonego dokumentu pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że powodowie nie posiadają interesu prawnego w dochodzeniu powództwa o ustalenie, bowiem powodom przysługuje dalej idące powództwo tj. roszczenie o zapłatę kwot uiszczonych na rzecz banku z tytułu rzekomo nieważnej umowy kredytu, tudzież o zapłatę nadpłaconych rat kredytu z tytułu rzekomo abuzywnych postanowień umownych. Pozwany podniósł także zarzut przedawnienia roszczenia. Jednocześnie pozwany zaprzeczył wszelkim innym twierdzeniom, okolicznościom i faktom wskazanym przez powodów a zawartym w pozwie oraz załączonych do niego dokumentach, których pozwany wyraźnie nie przyznaje, w tym w szczególności temu, że:

- a) umowa Kredytu jest nieważna w całości albo w jakiegokolwiek części, w tym w szczególności w zakresie postanowień odnoszących się do indeksacji kredytu oraz kursów walut stosowanych do rozliczeń pomiędzy stronami Umowy Kredytu;
- b) umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹§ 1 k.c.,
- c) umowa kredytu jest spreczna z ustawą, w tym w szczególności wskazywanymi przez kredytobiorców art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego oraz art. 353¹ k.c.,
- d) treść umowy kredytu sprzeciwia się naturze stosunku zobowiązaniowego,
- e) kredytobiorca ma interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu,
- f) umowa kredytu sprzeciwia się zasadom współżycia społecznego,

- g) umowa kredytu kredytobiorcy nie określa wysokości zobowiązania kredytobiorcy z tytułu kredytu, a w chwili jej podpisania wysokość zobowiązania kredytobiorcy w tym zakresie była nieznana,
- h) kursy banku ustalane były przez bank w sposób nieweryfikowalny, arbitralny oraz nie odwoływały się do ustalanego w sposób obiektywny kursu CHF,
- i) bank nie wyjaśnił kredytobiorcom sposobu tworzenia Tabeli Kursów Walut,
- j) kursy banku nie są kursami rynkowymi,
- k) pobieranemu od kredytobiorców spreadowi nie odpowiadało żadne świadczenie banku,
- l) brak jest podstaw do zastosowania dwóch różnych kursów (kursu kupna i kursu sprzedaży waluty) do rozliczania wypłaty i spłaty kredytu oraz że Bank nie wyjaśnił kredytobiorcom, że stosuje dwa różne kursy do rozliczenia umowy,
- m) kredytobiorca nie został należy poinformowany o prawach i obowiązkach wynikających z umowy oraz o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej,
- n) kredytobiorca nie został poinformowany o wpływie zmiany kursu walut na wysokość salda zadłużenia oraz wysokość raty,
- o) kredytobiorca nie miał możliwości podjęcia próby negocjacji z bankiem co do treści umowy kredytu i jej warunków i mógł negocjować wyłącznie postanowienia dotyczące okresu spłaty, liczby rat oraz wysokości udzielonego kredytu,
- p) ostateczny kształt zawartej umowy kredytu (w jej pierwotnym brzmieniu) nie był wynikiem wyborów kredytobiorcy i indywidualnych uzgodnień stron,
- q) w przypadku ewentualnego stwierdzenia niedozwolonego charakteru jakichkolwiek postanowień umowy brak jest możliwości uzupełnienia stosunku prawnego pomiędzy stronami,
- r) powodowie posiadają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu tudzież bezskuteczności niektórych jej postanowień (odpowiedź na pozew k. 52-111)

Ustalenie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia:

Bezspornie pozwany jest następcą prawnym (...) Banku S.A. w G..

Wnioskiem o dzielenie kredytu hipotecznego z dnia 5 października 2007r, powodowie zwrócili się do (...) Bank S.A. o udzielenie kredytu w wysokości 143.000 zł. Kredyt miał być udzielony w walucie PLN indeksowany kursem CHF.

Wraz z wnioskiem kredytowym powodowie złożyli oświadczenie o wyborze kredytu w walucie obcej, będąc uprzednio poinformowani o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu hipotecznego w walucie obcej. Ponadto powodowie oświadczyli, że zostali poinformowani o ryzyku stopy procentowej w przypadku kredytów o zmiennej stopie procentowej. Powodowie otrzymali także zawiadomienie dotyczące prawa odstąpienia od umowy.

(dowód: wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego k. 143-146, oświadczenia k. 147-148, zawiadomienie dotyczące prawa odstąpienia od umowy k. 149,)

W dniu 16 października 2007 r. powodowie zawarli z (...) Bank S.A. umowę kredytu nr (...) na kwotę 147.610,05 zł indeksowanego kursem CHF. W dniu wypłaty saldo kredytu było wyrażone w walucie do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane było dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany jest kredyt według

tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. opisanej szczegółowo w § 17 (§ 1 ust. 1 umowy)

Zgodnie z treścią umowy bank udzielił kredytobiorcy kredytu na cele konsumpcyjne kredytobiorcy w kwocie 5007,30 zł oraz na spłatę następujących zobowiązań finansowych: kredytu mieszkaniowego w (...) S.A. i kredytu niecelowego/konsumpcyjnego w (...) S.A. (§ 1 ust. 2) na 360 równych miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy). Wypłata kredytu miała nastąpić w złotych polskich. Kwota do wypłaty miała zostać przeliczona na walutę kredytu do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty podanego w tabeli kursów kupna/ sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez bank, obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez bank (§7 ust. 2 zd. 4). Oprocentowanie na dzień sporządzenia umowy wynosiło 5,520 % w skali roku i stanowiło sumę marży banku w wysokości 1,500 % oraz aktualnie obowiązującego indeksu L.3 oraz 1,25 punktu procentowego do czasu określonego w § 2 ust. 2, a tam przewidziano, że po przedstawieniu w Banku odpisu prawomocnego wpisu hipoteki na rzecz Banku na nieruchomości kredytowanej oprocentowanie kredytu będzie obniżone o 1,250 punkt procentowy (§ 2 ust. 1 i 2).

Bezsporne jest też, że wypłata kredytu nastąpiła po zawarciu umowy. Rozliczenie każdej wpłaty miało następować z datą wpływu środków do Banku według kursu sprzedaży waluty do której jest indeksowany kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank, obowiązujących w dniu wpływu środków do Banku (§ 10 ust. 8 umowy).

Zgodnie z § 17 umowy do rozliczenia transakcji wypłat i spłat kredytu stosowane były odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji. Kursy kupna określono jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna. Kurs sprzedaży został określony jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży. Do wyliczenia kursu kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez G. M. Bank stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży G. M. Bank. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez G. M. Bank walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godzinie 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej (...) Bank S.A (...)

W § 10 ust. 14 umowy wskazano, że na wniosek kredytobiorcy bank może dokonać zmiany waluty, do której indeksowany jest kredyt.

W § 11 ust. 3 umowy powodowie oświadczyli, że postanowienia umowy zostały z nimi indywidualnie uzgodnione.

W umowie nie zdefiniowano sposobu określania marży kupna i marży sprzedaży. Sposób ten wynikał z wewnętrznych regulacji pozwanego.

(dowód: umowa kredytu wraz z załącznikiem k. 151-161, oświadczenie o dostarczeniu wzorców umownych k. 150)

Kredyt został w całości wypłacony w dniu 29 października 2007 r.

(dowód: zestawienie za okres 29.10.2007 r. – 24.08.2020 r. k. 36, wniosek o wypłatę k. 190, księgowanie transakcji kredytowej k. 191)

Pismem z dnia 21 sierpnia 2008 r. powód M. D. (1) złożył rezygnację z ochrony kredytowej.

Następnie kierując do pozwanego pismo z dnia 6 października 2009 r. powodowie złożyli rezygnację z ochrony ubezpieczeniowej od ryzyka i utraty stałego źródła dochodu.

(dowód: pismo z dnia 21.08.2008 r. k. 162, pismo z dnia 6.10.2009 r. k. 163)

W trakcie trwania umowy kredytowej powodowie zwrócili się do pozwanego z wnioskiem o zmianę daty płatności raty kredytu z 29 dnia miesiąca na 5 dzień miesiąca. Na powyższe zgodę wyraził strona pozwana.

(dowód: pismo z dnia 24.10.2008 r. k. 164, odpowiedź k. 173)

Powodowie zwracali się do pozwanego z prośbą o zawieszenie płatności rat kredytu hipotecznego na okres 3 miesięcy, a także w miesiącu sierpniu 2010 r. i wrześniu 2011 r.

W odpowiedzi na powyższe wniosku Bank wyraził zgodę na przerwę w spłacie rat.

(dowód: pismo z dnia 24.10.2008 r. k. 165, odpowiedź z dnia 4.11.2008 r. k. 173, pismo z dnia 25.06.2010 r. k. 166, odpowiedź na pismo z dnia 25.06.2010 r., pismo z dnia 9.08.2011 r. k. 167, odpowiedź na pismo z dnia 9.08.2011 r. k. 175)

Nadto powodowie składali do pozwanego banku także wnioski o wakacje kredytowe w miesiącach: listopadzie 2012 r., listopadzie 2014 r., marcu 2017 r., lipcu 2018 r., sierpniu 2019 r.

Na wakacje kredytowe powodowie otrzymali zgodę banku.

(dowód: wniosek z dnia 22.10.2012 r. k. 168, odpowiedź na wniosek k. 176, wniosek z dnia 20.10.2014 r. k. 169, odpowiedź na wniosek z dnia 20.10.2014 r. k. 177, wniosek z dnia 14.02.2017 r. k. 170, odpowiedź na wniosek z lutego 2017 r. k. 178, wniosek z dnia 06.06.2018 r. k. 171, odpowiedź na wniosek z czerwca 2018 r. k. 179, wniosek z dnia 15.07.2019 r. k. 172, odpowiedź na wniosek z lipca 2019 r. k. 180)

Powodowie zawarli umowę kredytową z przeznaczeniem na cel mieszkaniowy. Powodom nie były tłumaczone zapisy umowy, nie umożliwiono im także negocjowania jej warunków. W toku postępowania kredytowego powodom nie przedstawiono wykresu z historyczną wartością CHF, nie tłumaczono jak będzie ustalany kurs CHF.

Powodowie pouczeni o konsekwencjach ustalenia nieważności umowy oświadczyli, że są świadomi konsekwencji i podtrzymują powództwo.

(dowód: protokół przesłuchania powódki K. C.-D. k. 432-433, przesłuchanie powoda M. D. k. 433)

Rozważania prawne

W świetle tak ustalonego powyżej stanu faktycznego, żądanie ustalenia całkowitej nieważności spornej umowy podlegało oddaleniu, natomiast uwzględnieniu podlegało żądanie ewentualne ustalenia częściowej bezskuteczności umowy

Sąd ustalił stan faktyczny na podstawie dokumentów, które nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania, zeznań powodów które to jako rzeczowe i faktycznie spójne, znajdowały swe oparcie w pozostałym zebranych w sprawie materiale dowodowym, a nadto w mniejszym zakresie na podstawie zeznań przesłuchanych świadków.

Tak też świadek G. Ś. nie był obecny podczas zawierania przez powodów umowy kredytowej. Jednocześnie w swoich zeznaniach świadek wskazał na procedury obowiązujące w banku w przypadku zawierania umów kredytowych z walutą obcą – indeksowanych do franka szwajcarskiego.

Świadek T. T. nie pamiętał powodów i okoliczności towarzyszących zawieraniu przez nich umowy kredytowej. Z uwagi na powyższe świadek ten w swoich zeznaniach także skupił się na ogólnym przedstawieniu procedur obowiązujących z pozwanym banku,

Swoje roszczenia powodowie wywodzili w istocie z faktu nieważności umowy, co miało wynikać przed wszystkim z niezgodności treści umowy z art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe. Dodatkowo powodowie podnosili,

że zastosowana w umowie konstrukcja indeksacji została skonstruowana w sposób, który narusza granicę swobody umów poprzez wprowadzenie zapisów, które ustanawiają dominującą pozycję banku.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do roszczenia o ustalenie, należy wskazać, że zgodnie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom.

Jak już wskazano, powodowie zażądali jednocześnie stwierdzenia nieważności całej umowy, ewentualnie stwierdzenia bezskuteczności niektórych jej zapisów.

Interes prawny powodów w wytoczeniu takiego powództwa polega na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych jej postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące.

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez powodów i poprzednika prawnego pozwanego i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (PLN), cel, na jaki został udzielony, zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednie do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (CHF).

Art. 358¹ § 2 Kodeksu cywilnego (k.c.) przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Z podpisanych przez powodów dokumentów wynika, że zostali poinformowani o ryzykach zmian wynikających z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), nie przystali na propozycję kredytu w złotówkach i wybrali kredyt indeksowany do waluty szwajcarskiej.

Wniosek kredytowy dotyczył kredytu w walucie polskiej, zaś postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje również w tej walucie przez wpłaty należnych rat na rachunki otwarte przez pozwanego dla obsługi kredytu (§ 10.8), nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania, zaś waluta szwajcarska miała być użyta jedynie do przeliczeń zobowiązań stron.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego na podstawie nowelizacji tej ustawy, która weszła w życie z dniem 26.08.2011 r.

Taka umowa jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Jej istota polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był to zatem w żadnej mierze kredyt udzielany w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany pozyskiwał środki na wypłacenie powodowi kwoty kredytu, a nadto jak księgował ten kredyt w swoich księgach rachunkowych po jego udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczeń z umowy kredytu z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron takiego zobowiązania – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony.

Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może natomiast być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a

„konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 - wyrok SA Warszawa z dnia 14-06-2013 r., z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

Obecnie nie ulega już wątpliwości, że klauzule wymiany (indeksacyjne), które wprowadzają do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (por. pkt 44 wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG). Oznacza to, że postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Nie było sporu między stronami, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez nich jako niedozwolone postanowień, wskazać trzeba, że były zawarte w umowie odnosiły się generalnie do wskazania kursu waluty indeksacyjnej, jaki miał być przyjmowany do rozliczenia umowy – ustalenia wysokości kredytu w walucie obcej po jego wypłacie w walucie polskiej (§1.1, § 7.2, §10.8 § 17).

Wskazane zapisy przewidywały, że wysokość zobowiązania powodów będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na CHF według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku. Następnie raty potrącane w PLN z rachunku powodów miały być przeliczane na CHF według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli.

Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób w umowie.

W szczególności nie definiował tego § 17 umowy, gdyż wskazano nim jedynie, że kursy waluty szwajcarskiej będą ustalane na podstawie kursów średnich Narodowego Banku Polskiego powiększanych lub pomniejszanych o marże kupna lub sprzedaży, bez wskazania jednak, w jaki sposób i na podstawie jakich parametrów te marże będą ustalane.

Ponieważ umowa nie zawiera ustaleń w tej kwestii, oznacza to, że Bank miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej, o czym świadczy zresztą fakt, że marże ustalał na podstawie decyzji swojego zarządu którą to decyzję mógł zmienić w każdej chwili.

Nie zmienia tego okoliczność, że w swoim funkcjonowaniu Bank podlega nadzorowi regulatora rynku, a nadto musi uwzględniać otoczenie rynkowe. Czynniki te nie pozbawiały go bowiem uprawnienia do jednostronnego kształtowania kursów i znacznej swobody w tym zakresie, a tym samym wpływania na wysokość zobowiązań kredytowych obu stron.

W ocenie Sądu nie ulega wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank, zaś do swobodnej decyzji kredytobiorców z pewnością należał wybór rodzaju kredytu, kwoty kredytu, okresu kredytowania. Oznacza to jednak, że jej postanowienia w pozostałym zakresie nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Również procedura postępowania przy zawieraniu tego typu umów nie przewiduje informowania kredytobiorców o takich możliwościach. Pozwany nie przedstawił zatem żadnego dowodu na to, że na którymkolwiek etapie zawierania umowy powodów poinformowano o sposobie ustalania kursu waluty indeksacyjnej przez Bank na potrzeby rozliczania umowy i możliwościach negocjacji w tym zakresie.

Okoliczność, że powodowie zaniechali podjęcia negocjacji tych postanowień, czy też nie wyrażali żadnych wątpliwości na tym tle lub nie formułowali żadnych pytań dotyczących umowy, nie oznacza, że doszło do indywidualnego uzgodnienia jej wszystkich postanowień. Dla wykazania takiego faktu – jak wspomniano wcześniej – konieczne

byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, ale że była im ona realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i z niej zrezygnowali.

Oceny tej nie zmienia zapis § 11 ust. 3 umowy, w którym zawarto oświadczenie kredytobiorcy, że postanowienia umowy zostały z nim indywidualnie uzgodnione. Zapis ten jest również elementem wzorca pochodzącego od Banku, zatem dla wykazania, że był on indywidualnie uzgodniony, konieczne byłoby udowodnienie, że klient mógł go zmienić – co jak wynika z zeznań powodów – w istocie nie było możliwe.

W konsekwencji nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie kursu waluty, stanowiącej narzędzie indeksacji kredytu i wyznaczającej m.in. wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

Ponieważ powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

Wskazane postanowienia dotyczące kursów odwołują się do tabeli pozwanego Banku, której nie zdefiniowano w żaden konkretny sposób i co do której nie wskazano, w jaki konkretnie sposób jest ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. Niejednoznaczny jest w tym zakresie § 17, gdyż odwołuje się do bliżej nieokreślonych marży kupna i sprzedaży odejmowanych lub dodawanych do kursów średnich NBP. Brak takiego dookreślenia nie pozwala na jednoznaczne ustalenie zakresu tych postanowień i konsekwencji ich stosowania dla kredytobiorcy.

Ponownie podkreślić należy, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia.

Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank.

Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że - oceniając na datę zawarcia umowy (por. art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17) - postanowienia te były sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu – przez dowolne kształtowanie marży kupna i sprzedaży.

W tym miejscu zaznaczyć trzeba, że umowa kredytu nie umożliwiała powodom spłaty kredytu w walucie CHF, bowiem w umowie wskazano, że wpłaty na podany kredytobiorcom rachunek rozliczane będą według kursu sprzedaży z tabeli Banku, przy czym saldo zadłużenia w walucie obcej (ustalone po wypłacie według kursu kupna) miało być codziennie przeliczane na walutę polską (według kursu sprzedaży), co ewidentnie sugeruje, że spłaty miały być dokonywane w

walucie polskiej i ponownie przeliczane na saldo w walucie obcej. Taka spłata została powodom umożliwiona dopiero do zawarcia stosownego aneksu.

Nie ma przy tym znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne.

Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta. Bez znaczenia pozostaje również sposób wykonania umowy stron w tym zakresie, w szczególności to, czy kursy stosowane u pozwanego w jej trakcie odpowiadały rynkowym. Zgodnie bowiem z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem, a nie przez pryzmat jej wykonania (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Z tej przyczyny bezzasadne było prowadzenie postępowania dowodowego w kierunku wykazania, dlaczego Bank w taki sposób ukształtował umowę i jak była ona wykonywana, jak ustalał on swoje kursy i czy miały one charakter rynkowy, względnie ustalanie, jaki byłby kurs rynkowy, gdyż okoliczności te pozostawały nieistotne dla oceny, czy postanowienia umowy stron w dacie jej zawarcia miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., wobec czego wnioski odpowiedzi na pozew w tym zakresie pominięto.

Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów w całości.

Wylimitowanie wskazanych zapisów w całości i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodom powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

- a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,
- b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),
- c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej - np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski (NBP) lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a CHF był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu zatem brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

Nie ma przy tym racji pozwany, że możliwe jest w ramach powyższego zabiegu wyeliminowanie jedynie tego elementu składowego odwołującego się do ustalonej przez Bank marży. W ocenie Sądu bowiem przy całościowej ocenie konstrukcji spornej umowy, klauzulami podlegającymi eliminacji są te, które dotyczą odwołania się do tabeli banku skonstruowanej w sposób dla konsumenta niedookreślony. To nie sama marża bowiem z założenia jest tu niedozwolona i to nie marża rażąco narusza w istocie dobre obyczaje i interes konsumenta. Niedozwolonym jest tu cały konkretnie skonstruowany klauzulowy mechanizm pozwalający na jednostronne kształtowanie praw strony słabszej i tenże mechanizm podlega eliminacji.

W konsekwencji, uznanie za niedozwolone tych klauzul skutkuje również uznaniem za niedozwolony całego mechanizmu indeksacji, którego wyrazem są w szczególności postanowienia § 1 ust. 1 zdanie pierwsze w zakresie słów „indeksowanego kursem CHF, § 1.1 zdanie trzecie, § 7 ust. 2 zdanie czwarte, § 10 ust. 8 zdanie, §17 umowy (pozwalający Bankowi na swobodne ustalanie kursów przez doliczanie niczym nieograniczonej marży).

Po wyeliminowaniu wskazanych postanowień umowa stron nadal jednak może być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku

do udostępnienia kredytobiorcom na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej wskazanych postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (wskazana w § 1 w PLN), cel kredytu, okres i termin spłaty oraz oprocentowanie (suma marży i zmiennego indeksu).

Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego.

W ten sposób jednocześnie osiągnięty zostaje cel przepisów art. 385¹ k.c. i dyrektywy 93/13/EWG, wyłożony przez TSUE i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.).

Nie jest przy tym uzasadnione przyjęcie poglądu wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 382/18, że wyeliminowanie ryzyka kursowego (będące skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji) i przekształcenie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp, czy wariant umowy kredytu, co z kolei oznacza, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

Po pierwsze, powtórzyć trzeba, że uznanie postanowień umowy za niedozwolone, co do zasady ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a jej nieważność (bezskuteczność) powstaje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania.

Po drugie, jak zresztą wskazano w uzasadnieniu przywołanego wyroku SN, przy ustalaniu treści umowy po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie powinno sięgać się do domniemanej woli (zamiaru) stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.).

Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga zatem ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt bankowy.

Jak natomiast już wskazano, eliminacja postanowień dotyczących kursów wymiany, nie zmienia zasadniczego charakteru umowy, której istotą – zgodną z art. 69 pr. bank. - jest umożliwienie powodom skorzystanie z kredytu udzielonego przez pozwanego, z obowiązkiem spłaty w określonym czasie, przy ustalonym oprocentowaniu.

Ponownie zaznaczyć trzeba, że podstawowym celem przepisów art. 385¹ i nast. k.c. oraz dyrektywy 93/13/EWG jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (por. uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok TSUE sprawie C-453/10 - pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok TSUE w sprawie C-260/18).

Skoro umowa stron po takim zabiegu nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego.

Bez znaczenia jest przy tym, że oprocentowanie kredytu wyznaczone jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu. Strony mogą bowiem zastosować dowolny wskaźnik, byle jego istota nie sprzeciwiała się naturze umowy kredytowej, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Żaden przepis ustawy nie

sprzeciwia się zastosowaniu wskaźnika LIBOR do ustalenia jednego z elementów stopy oprocentowania kredytu, a tym bardziej indeksu L3, który jest ustalany jako średnia arytmetyczna stóp LIBOR 3M (jak w przypadku umowy objętej pozewem); nie sposób też w ocenie Sądu uznać, aby jego stosowanie było sprzeczne z naturą umowy kredytu bankowego lub jakimikolwiek zasadami współżycia społecznego. Bez znaczenia jest również, jakimi przesłankami kierował się Bank, przyjmując w swoim wzorze taki właśnie wskaźnik oraz to, że bez mechanizmu indeksacji do waluty obcej nie zawarłby umowy o takiej treści, gdyż – jak wskazywano wcześniej – nie są to okoliczności istotne dla ustalenia sankcji związanych z abuzywnością innych postanowień umowy.

Dla stosowania przepisów art. 385¹ k.c. zbędne jest nadto rozważanie sytuacji gospodarczej, w której potencjalnie może znaleźć się Bank, który stosował postanowienia niedozwolone, wskutek ich wyeliminowania z umowy. Istota tej regulacji polega bowiem na tym, że stanowi on sankcję dla podmiotu, który stosował postanowienia niedozwolone. Jeżeli zatem Bank takie postanowienia opracował w swoim wzorcu umownym i je stosował, nie ma podstaw do wyłączenia stosowania sankcji z art. 385¹ k.c. tylko dlatego, że może go to narazić na trudności gospodarczej lub innej natury.

Z tych samych przyczyn zbędne dla oceny, czy dane postanowienie jest niedozwolone, wydaje się analizowanie sytuacji kredytobiorcy, w jakiej znajdzie się po ich wyeliminowaniu, względnie motywów, dla których zdecydował się je zakwestionować, o ile po uświadomieniu mu skutków z tym związanych, decyduje się na sprzeciw (brak akceptacji) dla ich stosowania.

Podsumowując powyższe, należy przyjąć, że umowa stron jest ważna i skuteczna, natomiast bezskuteczne i niewiążące powodów są postanowienia dotyczące indeksacji do waluty szwajcarskiej.

Powyższy wywód uwzględnia fakt, że 14 października 2021 r. Komisja Europejska wydała Rozporządzenie Wykonawcze (UE) 2021/1847 w sprawie wyznaczenia ustawowego zamiennika dla niektórych terminów zapadalności stopy LIBOR dla franka szwajcarskiego (CHF LIBOR). Na mocy tego rozporządzenia wskaźnik LIBOR CHF został zastąpiony wskaźnikiem SARON. Zmiana następuje z dniem zaprzestania publikacji wskaźnika LIBOR CHF i jest natychmiastowa. Modyfikacja nie wymaga podjęcia żadnych działań przez strony stosunków prawnych. W ocenie Sądu, sprawia to, że powyższa kwestia nie powinna mieć znaczenia dla możliwości kontynuowania wykonania umowy.

Mając na uwadze powyższe oddaleniu jako bezzasadne podlegało żądanie ustalenia nieważności umowy (pkt I sentencji wyroku).

Oddalenie żądania głównego - ustalenia nieważności umowy aktualizowało konieczność rozstrzygnięcia o żądaniu ustalenia bezskuteczności (braku mocy wiążącej) wskazanych w pozwie postanowień.

W uwzględnieniu poczynionych wyżej rozważań za niedozwolone i bezskuteczne uznać należało:

- a) § 1 ust. 1 zdanie pierwsze w zakresie słów „indeksowanego kursem CHF”,
- b) § 1 ust. 1 zdanie trzecie umowy – jako wskazujący na indeksację kredytu do waluty obcej,
- c) § 7 ust. 2 zdanie czwarte – ponieważ dotyczy przeliczenia kwoty wypłaconego kredytu na walutę szwajcarską z zastosowaniem kursu wyznaczanego jednostronnie przez Bank,
- d) § 10 ust. 8 umowy - ponieważ dotyczy przeliczenia kwot spłaty kredytu na walutę szwajcarską z zastosowaniem innego kursu wyznaczanego jednostronnie przez Bank,
- e) § 17 umowy – zawierający upoważnienie do swobodnego kształtowania kursów wymiany przez dowolne ustalenie marży odejmowanych lub dodawanych do kursu średniego NBP,

Z tych przyczyn, na podstawie art. 189 k.p.c. oraz art. 385¹ § 1 i 2 k.c., powództwo ewentualne o ustalenie bezskuteczności postanowień umownych zostało uwzględnione w całości – jak w pkt. II sentencji wyroku.

Powodowie poprzez pełną wygraną w zakresie żądań ewentualnych wygrali proces w całości. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona, która przegrała proces, obowiązana jest do zwrotu jego uzasadnionych kosztów na rzecz strony wygrywającej. Na koszty procesu powodów składają się: opłata od pozwu (1.000 zł), opłata za pełnomocnictwo (34 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10.800 zł).

Łącznie powodowie ponieśli koszty w wysokości 10.834 zł i taką kwotę na ich rzecz należało zasądzić tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za okres od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.